

Katarzyna Krysztoforska

"Materiał rozwojowy" Marii Montessori a dziecko w wieku przedszkolnym

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 2,
23-26

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

poziom rozwoju mowy, występujące nieprawidłowości artykulacyjne, zaburzone wskutek ubytku słuchu funkcje psychiczne, występujące zaburzenia emocjonalne. Praca z dzieckiem niedosłyszącym między innymi powinna zawierać następujące elementy:

- ćwiczenia oddechowe,
- ćwiczenia narządów mowy,
- ćwiczenia artykulacyjne,
- ćwiczenia słuchu awerbalnego,
- ćwiczenia słuchu werbalnego,
- ćwiczenia odczytywania mowy z ust,
- ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej,
- ćwiczenia manualne.

Jolanta Sławińska

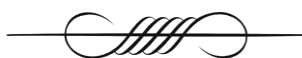
Bibliografia:

Jastrząb J., *Zaspokajanie potrzeb edukacyjnych*, [w:] „Wychowanie na co Dzień” 1995, nr 12.

Kupisiewicz Cz., *Niepowodzenia dydaktyczne*, Warszawa 1963.

Petersen W., *Dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się*, [w:] *Metody pedagogiki specjalnej*, pod red. W. Norrisa, A. Haringa, M. Schefeluscha, Warszawa 1997.

Spionek H., *Zaburzenia psychoruchowego rozwoju dziecka*, Warszawa 1965.

Katarzyna Krysztoforska

Studentka IV roku Nauczania Początkowego i Wychowania Przedszkolnego
Akademia im. J. Długosza w Częstochowie

„MATERIAŁ ROZWOJOWY”

MARII MONTESSORI

A DZIECKO W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Istotą wychowania w systemie M. Montessori jest usamodzielnienie i uniezależnienie się dziecka oraz jego odpowiedzialność za własne czyny. Dlatego tak ważny jest materiał rozwojowy, a wraz z nim otoczenie, które ma być „startem do samodzielnego lotu” w świecie dorosłych.

M. Montessori podkreślała, jak ważne dla dziecka jest otoczenie. W jej opracowaniach można przeczytać: „Gdy obcy człowiek do nas w gościnę przychodzi, staramy się chwile pobytu u nas mu uprzyjemnić, stwarzamy takie warunki, by obcemu przybyszowi było

dobrze wśród nas. A co czynimy, gdy dziecko w nasze progi zawita? Chciałoby usiąść, ale krzesło dla niego niebosięźnie wysokie; chciałoby się umyć, ale miednica przeraża je olbrzymimi wymiarami i wielką ilością wody: szczotki są tak wielkie, że drobna rączka utrzymać ich nie może. Gdy dziecko weźmie coś z trudem do swych małych rączek, starszy mu je z rąk wyrывa”¹.

Nauczyciel musi śledzić, stale obserwować dziecko, jego zachowanie, zaangażowanie, udział w pracy grupowej jak i indywidualnej. Ma wspomagać jego rozwój, wspierać i współdziałać z nim, lecz nie kształtować według własnego wzoru, własnej „recepty” na dobrego człowieka². To otoczenie ma dawać dziecku lekcje, a nie nauczyciel. Warunkiem jest prawidłowe przygotowanie tego otoczenia³. Jak pisze M. Montessori „otoczenie jest tylko terenem ćwiczeń, na którym zewnętrzna i wewnętrzna istota człowieka chce się uprawić, a tajemne cele zewnętrznych działań służą jej życiowym celom”⁴.

Materiał dydaktyczny ma za zadanie wspomóc rozwój dziecka, stąd jego nazwa – materiał rozwojowy. Według M. Miksy są to pomoce rozwojowe. Tłumaczy tym, iż jest to pomoc, która ma służyć dziecku, a nie nauczycielowi. W przeciwnym wypadku byłyby to pomoce dydaktyczne⁵.

Materiał rozwojowy jest uporządkowany w logiczną całość programową. Przeznaczony jest:

1. *do praktycznych ćwiczeń dnia codziennego*

Pomoce te wychodzą naprzeciw naturalnej potrzebie ruchu i aktywnego działania dziecka. Praca z tymi materiałami uczy koordynacji i harmonii ruchów, ale także podstawowych czynności potrzebnych w życiu codziennym. Są to m. in.: serwety do składania, różne naczynia do przelewania wody, miotelki, szufelki, ściereczki, ramki do zawiązywania, zapinania itp. Do tej grupy należą także lekcje ciszy i milczenia oraz wszystkie czynności związane z nauką samoobsługi, ćwiczenia zachowania społecznego.

2. *do kształcenia zmysłów* tzw. materiał sensoryczny

Materiały te wspomagają rozwój zmysłów, pomagają w rozpoznawaniu, różnicowaniu, porządkowaniu wszystkich wrażeń docierających z otoczenia. Zaliczają się do nich: czerwone beleczki, brązowe schody, różowa wieża, cylindry do osadzania i kolorowe walce (wymiar), trójkąty konstrukcyjne, komoda geometryczna (powierzchnie), bryły geometryczne, tabliczki barwne (zmysł wzroku) i szorstko-gładkie (zmysł dotyku), szmerowe i dzwonki (zmysł słuchu), baryczne (zmysł baryczny), termiczny (zmysł termiczny), pojemniki smakowe (zmysł smaku) i węchowe (zmysł węchu).

3. *do edukacji matematycznej*

Służy on kształtowaniu pojęć i umiejętności matematycznych. Wyróżnić można:

- w zakresie liczenia od 0 do 10 – czerwono-niebieskie beleczki, cyfry szorstkie i gładkie, wrzeczona do przeliczania, czerwone kółeczka i kolorowe perelki od 1 do 10;
- wprowadzające w system dziesiętny – tzw. „złote” perelki i karty liczbowe;
- do liczenia od 11 do 19 i od 19 do 99 oraz od 100 dalej.

¹ F. Pinesowa, *System wychowawczy Dr Marii Montessori*, Warszawa 1931, s. 7–8.

² S. Guz, *Edukacja w systemie Montessori*, tom I, Lublin 1998, s. 27.

³ Tamże, s. 20.

⁴ M. Montessori, *Mój podręcznik*, s. 6.

⁵ M. Miksa, *Zrozumieć Montessori, czyli Maria Montessori o wychowaniu dziecka*, Kraków 1998, s. 45.

4. *do edukacji językowej*

Służy on kształceniu i rozwijaniu mowy oraz sprawności językowej dziecka. Należą tu takie materiały jak:

- wprowadzające do umiejętności pisania – metalowe ramki z wkładkami;
- wprowadzające litery pisane i umiejętność pisania – litery szorstkie, odmiany ruchomego alfabetu;
- wprowadzające do czytania – przedmioty z podpisami, obrazki z podpisami, małe książeczki, ruloniki z poleceniami;
- wprowadzające poszczególne trudności językowe – dwuznaki, zmiękczenia itp.;
- pomoce do gramatyki – symbole językowe np. rzeczownika, czasownika;

5. *do wychowania kosmicznego*

Materiał ten wspomaga rozwój zainteresowań dziecka otaczającym go światem, rozumienie zjawisk zachodzących w przyrodzie i życiu społecznym, jak również poznawanie tego, co jest dla dziecka odległe w czasie i przestrzeni. Należą do nich: globusy, puzzle części świata, kontynentów, komoda biologiczna.

6. *do wychowania religijnego*

Są to: krzyż, Biblia, świeca, obrazki i książeczki o tematyce religijnej.

7. *inne pomoce spełniające zasady montesoriańskie.*

S. Guz wyróżnia jeszcze inny podział materiału dydaktycznego M. Montessori, czyli:

1. *Materiał rozwojowy*, który pozwala dziecku na swobodną pracę, odkrywanie przez niego ciągle czegoś nowego, aktywizuje do dostrzegania szczegółów, porównywania, klasyfikowania, łączenia, rozumowania i formułowania sądów. Dlatego materiał ten musi być przede wszystkim atrakcyjny dla dziecka, ale jednocześnie powinien być estetyczny i wysokiej jakości.
2. *Materiał uzupełniający* będący rozszerzeniem materiału rozwojowego. I tak flagi poszczególnych państw są poszerzeniem materiału rozwojowego geograficznego, jakim są globusy.
3. *Materiał dodatkowy* to wszystkie pomoce niezbędne w nauce, nie są one charakterystyczne dla Montessori.
4. *Materiał praktyczny* rozwijający nabyte już umiejętności i przeobrażanie ich w sprawności, jak na przykład umiejętność mierzenia przy użyciu różnych taśm⁷.

Każdy materiał rozwojowy, każda z pomocy, jest niezbędna do pełnego progresu małego człowieka. One dostarczają mu bodźców, pobudzają do ciągłego odkrywania nieznanego. Poprzez swój „zaproszeniowy charakter” zachęcają dziecko do pracy z tym materiałem, skłaniają do powtarzania pewnych czynności. W trakcie tych powtórzeń dziecko nabiera wprawy i doskonali swoje umiejętności.

Bardzo istotna jest możliwość kontrolowania przez nie własnych błędów, bez konieczności sprawdzania przez nauczyciela. Dzięki temu dziecko usamodzielnia się, uczy obiektywnej oceny własnej pracy, tworzy i umacnia poczucie własnej wartości i wiary

⁶ Tamże, s. 45–47

⁷ Guz S., *Edukacja...*, op.cit., s. 22–23.

w siebie, a co za tym idzie, kształtuje pozytywne postawy i zachowania. Samodzielne znalezienie błędu, a następnie wyeliminowanie go, jest największą nagrodą dla niego. Ma ono większą satysfakcję z wykonanego zadania, sięga po inną pomoc bez obawy o porażkę. Istotne jest także to, że może pracować we własnym tempie.

Materiał montessoriański jest optymalnym materiałem rozwijającym małego człowieka, dającym mu poczucie pewności siebie, wiary we własne czyny, uczącym współpracy z innymi. Praca dziecka z pomocami kształtuje jego osobowość oraz uczy zachowania się w różnych sytuacjach.

Jak pisze M. Montessori materiały nie mają zastępować świata, tylko przekazywać wiedzę, być przewodnikiem działań dziecka. „Jest to KLUCZ DO ŚWIATA i nie należy go mylić z samym światem”.

Katarzyna Krysztoforska

Bibliografia:

Guz S., *Edukacja w systemie Montessori*, tom I, Lublin 1998.

Miksza M., *Zrozumieć Montessori, czyli Maria Montessori o wychowaniu dziecka*, Kraków 1998.

Montessori M., *Mein Handbuch (Mój podręcznik)*, w tłum. pol. (materiały niepublikowane).

Pinesowa F., *System wychowawczy Dr Marii Montessori*, Warszawa 1931.

